

Echa Historii - Przyrów

Bronisław Kluza

Słowo wstępne

Jednym z najpiękniejszych zakątków Polski jest obszar Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Malowniczy krajobraz, ruiny średniowiecznych warowni oraz nieskażona przyroda sprawiają, że jurajskie tereny każdego roku przyciągają bardzo wielu turystów. Nie zapominajmy jednak o tym, że Jura to także żyjący tu ludzie. W niniejszej publikacji chcieliśmy zwrócić szczególną uwagę na postacie, których życie i działalność związane były z obszarem dziewięciu gmin położonych w północnej części Jury. Na przestrzeni wielu stuleci, aż do czasów nam najbliższych w gminach: Janów, Koziegłowy, Lelów, Niegowa, Mstów, Olsztyń, Poczesna, Poraj oraz Żarki żyli ludzie, których życiorysy stanowią piękną kartę, ukazującą codzienną pracę na rzecz swojej Małej Ojczyzny. Dzięki biogramom zebranych i opracowanych przez lokalnych miłośników historii, ukazane zostały losy osób, których postawa życiowa może stanowić wzorzec dla młodego pokolenia Polaków. Poznanie tych życiorysów umożliwi lepsze zrozumienie dziejów północnej części Jury i uświadomi jak ważne dla lokalnej społeczności są wybory podejmowane przez osoby mające wyraźnie określone życiowe cele i pasje.

Publikacja, którą czytelnik trzyma w ręku powstała jako jedno z wielu działań Stowarzyszenia Partnerstwo Północnej Jury (PPJ) z siedzibą w Złotym Potoku. PPJ jako organizacja pozarządowa dba o zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, wspiera lokalne inicjatywy i promuje różnorakie formy obywatelskiej aktywności. Niniejsze wydawnictwo jest tego najlepszym przykładem. Mamy nadzieję, że „Echa historii” spotkają się z życzliwym przyjęciem przez czytelników i będą początkiem wspólnego odkrywania bogatej historii Północnej Jury.

Redakcja

Opracowanie:

Wiesław Stanuchiewicz

Bronisław Kluza

1908-1940

***zamordowany w Katyniu nauczyciel
Publicznej Szkoły Powszechnej
w Przyrowie***

*Bronisław Kluza w mundurze podporucznika.
Kopię zdjęcia Zofia Rutkowska przekazała Zespołowi Szkół w Przyrowie.*

Urodził się 15 sierpnia 1908r. w Brzózce koło Częstochowy (obecnie Blachownia). W rodzinie Bolesława Kluzy i Stanisławy z Wypchłaków. Uczęszczał do 7- letniej Szkoły Powszechnej w Blachowni. W latach 1924-1929 kształcił się w Państwowym Seminarium Nauczycielskim - Męskim im. Tadeusza Kościuszki w Częstochowie. Po jego ukończeniu został powołany do czynnej służby wojskowej i skierowany na kurs w Batalionie Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 10 w Gródku Jagiellońskim koło Lwowa. Przebywał tam od 13 sierpnia 1929r. do 16 września 1930r. [1] Kurs ukończył z wynikiem bardzo dobrym. Zdobył 5 lokaty na 111 uczestników kursu świadczyło o wysokim poziomie umiejętności teoretycznych jak i praktycznych plutonowego podchorążego. Po powrocie ze służby wojskowej Bronisław Kluza został z dniem 1 października 1930r. skierowany przez Powiatowy Inspektorat Szkolny w Częstochowie do pracy w Publicznej Szkole Powszechnej w Przyrowie [5:tom I,20]. Z Przyrowem związał swoje życie zawodowe i osobiste. Jakże wrażenie zrobił na Bronisławie Kluzie Przyrów, kiedy w roku 1930 jako młody, 22-letni nauczyciel świeżo po służbie wojskowej zaczął w nim pracę?

Przyrów w okresie niepodległej II Rzeczypospolitej liczył około 3 tysiące mieszkańców. Prawie, co trzeci mieszkaniec Przyrowa należał do społeczności żydowskiej. Żywa w miasteczku była pamięć o dawnej przeszłości z 500 letnią historią miasta (1369-1869) od czasu lokacji przez króla Kazimierza Wielkiego po utratę praw miejskich po powstaniu styczniowym. Administracyjnie gmina Przyrów wchodziła w skład powiatu częstochowskiego w województwie kieleckim. Szkoła mieściła się w Rynku. Komunikacja z Częstochową i Kielcami wiodła przez oddaloną o 6 kilometrów od Przyrowa stację kolejową „Potok Złoty”(obecnie Julianka), do której można było dotrzeć z Przyrowa kursującą wtedy konną furmanką. Zapewne w taki sposób dotarł po raz pierwszy w swoim życiu do Przyrowa Bronisław Kluza, aby złożyć na ręce kierownika przyrowskiej szkoły Feliksa Krykowskiego skierowanie do pracy. Dokładnie 9 lat później w dniu mobilizacji powszechnej 31 sierpnia 1939r. Bronisław Kluza tą samą drogą po raz ostatni opuścił Przyrów odprowadzony przez żonę Albinę, córeczkę Zosię i zaprzyjaźnionego kierownika Krykowskiego. Historia jego życia zatoczyła koło [10].

Z danych z kroniki szkolnej wynika, że w roku 1930/31, kiedy Bronisław Kluza rozpoczął pracę, zapisanych do szkoły w Przyrowie zostało 438 dzieci, w tym 120 wyznania mojżeszowego, podzielonych na 7 oddziałów. Pracę w szkole wówczas

Rynek w Przyrowie podczas uroczystości odsłonięcia tablicy z nazwą ulicy im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w dniu 19 marca 1935r. Bronisław Kluza w mundurze na czele pochodu. Fotografia z archiwum rodzinnego Zofii Rutkowskiej

podjęła także Albina Serednicka [5:20]. Jak uwiecznił wtedy swoim piórem kierownik szkoły „Personel nauczycielski przeważnie składający się z młodych sił, pełen zapału i najlepszych chęci gorliwie rozpoczął pracę celem wychowania i kształcenia młodego pokolenia”[5:20]. Albina Serednicka (1909-1990), absolwentka Państwowego Seminarium Nauczycielskiego – Żeńskiego w Kętach 18 sierpnia 1934r. została żoną Bronisława Kluzy [10].

Bronisław Kluza do wybuchu II wojny światowej uczył i wychowywał młode pokolenie mieszkańców Przyrowa. Był nauczycielem wszechstronnie uzdolnionym. Grał na skrzypcach, prowadził zajęcia śpiewu. Przygotowywał z chórem szkolnym uroczystości patriotyczne m.in. Święta Niepodległości, Konstytucji 3 Maja czy Obchodów Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego [5:31].

Jako nauczyciel przyrody, prowadził prace i badania w terenie. Był inicjatorem zalesienia obszarów piaszczystych obok cmentarza żydowskiego w Przyrowie nazywanych „Brzózki”. W roku 1935 przekonał do projektu władze gminne, a następnie wspólnie ze swoimi uczniami zrealizował go na zajęciach z przyrody [4]. Prowadził zajęcia z gimnastyki i przysposobienia wojskowego. Powszechnie lubiany cieszył się ogromnym autorytetem wśród uczniów i środowiska lokalnego, „... był ostoją patriotyzmu” [11]. Był organizatorem wycieczek. Między innymi 11 czerwca 1935r. udał się z uczniami do Krakowa i Wieliczki. W krypcie św. Leonarda oddano hołd Józefowi Piłsudskiemu „ Następnie na Sowińcu dzieci woziły taczkami ziemię na kopiec Marszałka [5:33]. Dnia 29 maja 1935r., jako zastępca kierownika szkoły przyjmował biskupa częstochowskiego Teodora Kubinę podczas wizytacji parafii przyrowskiej [5:32]. Działał w organizacjach społecznych Związku Rezerwistów i Byłych Wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, Związku Nauczycielstwa Polskiego. Pełnił funkcję Komendanta Związku Strzeleckiego w Przyrowie [8]. Prowadził zajęcia z Przysposobienia Wojskowego, był pracownikiem kontraktowym przy Dowództwie Okręgu Korpusu nr IV w Łodzi. „Za zasługi na polu pracy społecznej” w grudniu 1938 r. otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi [8]. Ponadto posiadał Odznakę Pamiątkową 27 Pułku Piechoty, Państwową Odznakę Sportową oraz Odznakę Strzelecką. Jako nauczyciel – oficer rezerwy, posiadał zezwolenie na noszenie munduru wojskowego [10].

Bronisław Kluza służył ojczyźnie pracą w szkole i służbą w wojsku. Absolwenci Seminarium Nauczycielskich po kursach i ćwiczeniach stanowili w II Rzeczypospolitej patriotyczną kadre oficerów rezerwy armii. Kilkutygodniowe ćwiczenia wojskowe zaliczył 4- krotnie w latach 1932,1934,1936 i 1938 w 27 pułku piechoty w Częstochowie, zawsze w okresie ferii letnich jako dowódca plutonu strzeleckiego. Po zaliczeniu ćwiczeń w 1932r. został sierżantem podchorążym, a nominację na podporucznika rezerwy piechoty otrzymał ze starszeństwem od 1 stycznia w 1933r. [2]. Personalnie należał do Powiatowej Komendy Uzupełnień w Częstochowie z przydziałem do stacjonującego w częstochowskim garnizonie 27 pułku piechoty [2:588]. Pułk ten tworzył razem z piotrkowskim 25pp. oraz lublinieckim 74 pp. związek taktyczny – „częstochowską” 7 Dywizję Piechoty, którą od 5 czerwca 1935r. dowodził gen. bryg. Janusz Gąsiorowski. [6:124].

W czwartek 31 sierpnia 1939r. w obliczu zbliżającej się agresji niemieckiej został zmobilizowany do armii [10]. Otrzymał przydział do macierzystego 27 pułku piechoty. Odprowadzony przez najbliższych, odjechał pociągiem do Częstochowy. Jego wojenne losy w czasie kampanii wrześniowej nie są znane. Wiadomo, że dostał się do niewoli sowieckiej na Kresach Wschodnich Rzeczypospolitej. Trafił do obozu jeńców wojennych w Kozielsku. Rodzina nie miała o nim żadnych informa-

Absolwenci Szkoły w Przyrowie – rocznik 1938. Grono Nauczycielskie - w środku Kierownik Szkoły Feliks Krykowski, trzeci z prawej Bronisław Kluza, druga z lewej Albina Kluzowa. Fotografia z 21 czerwca 1938r Archiwum Zespołu Szkół w Przyrowie

cji, aż do stycznia 1940r. Wówczas dotarł do Albiny Kluzowej jedyny list z obozu napisany 25 listopada 1939r. Bronisław Kluza napisał w nim: „Kochana Aluśko! Pragnę przesłać Ci parę słów pocieszenia. Przebywam na terenie Rosji. Jestem zdrowy i cały. A co słyhać u Ciebie? Czy nasza kochana Zosiuleczka jest zdrowa i duża, i czy jest grzeczna? Tatuś stale o niej myśli i tęskni. A może przyślesz mi fotografię: Ty i Zosiulka na jednym zdjęciu. Odpisz mi zaraz. Oprócz fotografii nic nie przysyłaj na razie. Adres musi być napisany po rosyjsku: Bronisław Bolesławowicz Kluza, SSSR, Kozielsk, smoleńska obłaść; pocztowyj jaszczyk nr 12. Życzę zdrowia - Twój Bronek.” [7].

Później ślad po nim zaginął. Dnia 14 kwietnia 1940r. NKWD umieściło jego nazwisko na liście wywozowej jeńców z obozu w Kozielsku przeznaczonych do rozstrzelania w Lesie Katyńskim pod pozycją 4. [10]. Zginął zabity strzałem w tył głowy przez oprawców NKWD najprawdopodobniej dzień później tj. 15 kwietnia 1940r.

W roku 1943 na „Liście Katyńskiej” w wykazie 4143 zwłok zamordowanych oficerów polskich nazwisko Bronisława Kluzy zapisano pod numerem 2748 [9:89]. In-

formacja o tym ukazała się w „Kurierze Częstochowskim” w wydaniu z 2 lipca 1943 roku i wywołała u jego bliskich, przyjaciół i znajomych w Przyrowie prawdziwy szok. Wśród rzeczy osobistych znalezionych przy jego zwłokach w mundurze były: legitymacja nauczyciela dla urzędników państwowych z 1935r., świadectwo szczepienia z obozu w Kozielsku nr 1410, mosiężny brelok z łańcuszkiem w kształcie podkowy z końską głową oraz pocztówka i dwa listy od żony Albiny i córeczki Zosi ze stycznia i lutego 1940 [9:89; 14].

5 sierpnia 1947r. Sąd Grodzki w Częstochowie stwierdza, że Bronisław Kluza „zmarł w dniu 2 lipca 1943 roku w Katyniu, będąc pochowany w wspólnej mogile żołnierskiej”.

“Głos Nauczycielski” z 1 lutego 1948 r. wśród ofiar wojny wymienia nazwisko nauczyciela z Przyrowa z krótką adnotacją: „zginął w Katyniu w 1941 r.” Data zbrodni katyńskiej długie lata będzie przedmiotem manipulacji. Po październiku 1958r. rodzina wznawia poszukiwania. W sierpniu 1958 r. PCK odpowiada: „Uprzejmie zawiadamiamy, że na podstawie informacji z Radzieckiego Czerwonego Krzyża, Bronisław Kluza s. Bolesława nie został odnaleziony na terenie ZSRR”. [13]. Gaśnie wątpli iskierka nadziei.

Albina Kluzowa uczyła w Przyrowie prawie 30 lat. Następnie podążyła za córką, która wyszła za mąż i zamieszkała pod Przemyślem. Prawda o zbrodni katyńskiej była zakłamana do upadku PRL-u. Zofia Rutkowska po raz pierwszy pielgrzymowała do Katynia na grób ojca w 1989r. Przywiozła wtedy garść symbolicznej ziemi, którą na prośbę matki włożyła do trumny po jej śmierci w czerwcu 1990r. Na cmentarzu wojennym w Katyniu otwartym w 2000r. była już wielokrotnie z córką i synem[15].

Aktywnie działa w Stowarzyszeniu Rodzin Ofiar Katynia Polski Południowej w Krakowie – Koło w Przemyślu. Obecnie jest członkiem Rady Federacji Rodzin Katyńskich. Za swoją działalność została odznaczona w 2005 r. przez prezydenta RP Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Za wybitne zasługi w utrwalaniu pamięci o ludziach i ich czynów w walce o niepodległość Polski uhonorowana Medalem „Pro Memoria”. Ma też Srebrny Medal Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej.

Pamięć o nauczycielu szkoły w Przyrowie zamordowanym w Katyniu doczekała się utrwalenia w symboliczny sposób i jest stale kultywowana.

Z inicjatywy Zofii Rutkowskiej 22 kwietnia 1995r. w kościele parafialnym w Przyrowie odbyła się uroczystość poświęcenia tablicy pamiątkowej o treści: „Pamięci ppor. WP Bronisława Kluzy – nauczyciela, lat 31, zamordowanego w Katyniu w 1940 roku – córka”. Mszę świętą celebrował i kazanie wygłosił ks. Antoni Turbański, który w 1939r. był wikarym w Przyrowie i zegnał Bronisława wyruszającego na wojnę. Wzruszające słowa wypowiedział Dyrektor Szkoły Podstawowej im. Ada-

ma Mickiewicza. Montaż słowno-muzyczny przedstawiły dzieci będące wnukami uczniów zamordowanego i jego żony. Śpiewał także chór „Pochodnia” z Częstochowy [12]. „Walczył o wolną i suwerenną Rzeczypospolitą Polską. Zamordowany przez sowieckich oprawców w Katyniu w 1940 roku”. Taki napis widnieje na tablicy w szkole w Przyrowie ufundowanej w 80 rocznicę odzyskania niepodległości przez społeczeństwo szkoły, „Rodzinę Katyńską” oraz wojewodę częstochowskiego 11 listopada 1998r. Począwszy od 1999r. na przełomie kwietnia i maja na obszarze kompleksu sportowo-rekreacyjnego „Brzózki” pod patronatem Starosty Powiatu Częstochowskiego, Zespół Szkół w Przyrowie organizuje bieg przełajowy „Pro Memoria” – pamięci bohaterów poległych za Ojczyznę.

1940

"Chciał się mieć prawo, żeby przede wszystkim pod powłoką słowno-muzycznej formy wyrazić, nie mógł zapisać w sobie kryła smutkiem, jako głowa Przemyśły, która go przerosła, ale która również miała swój go zdobył i stała się jego człowiekiem i stała się jego człowiekiem."

Jan Paweł II

CERTYFIKAT

Numer
01025/05632/WE/2009

Niniejszym uroczystie zaświadcza się,
że **DĄB PAMIĘCI** posadzony został

dla uhonorowania pamięci
porucznika
BRONISŁAWA KLUZY
s. Bolesława, ur. 15.08.1908 roku w Brzózce
zamordowanego strzałem w tył głowy
w Katyniu
w roku 1940 przez NKWD

Zespół Szkół w Przyrowie
ul. Szkolna 44
w sąsiedztwie śpiżni, powiecie częstochowskim, gminie Przyrów
w drodze częstochowskiej, dekanacie olsztynieńskim, parafii Przyrów

W imieniu
Komitetu Organizacyjnego Programu
"KATYN... szlaki od zapomnienia"

o. Józef Janiec SchP

Warszawa - 13 kwietnia 2009 - Przyrów

Dziś rozpoczęła się realizacja projektu edukacyjnego "KATYN... szlaki od zapomnienia".

OPIS PROGRAMU

- dzieci i młodzież (szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych) oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- nauczycieli, wychowawców, instruktorów, ludzi etnicznych i wolontariuszy, młodzież,
- uczestników wyjazdów i obozów,
- uczniów, gości, instytucji, rodzinę i środowiska, organizacje wyznaniowe,
- rodziny, których bliscy zostali zamordowani w Katyniu i innych miejscach.

Realizacja projektu ma za cel: umożliwienie realizacji edukacyjnych, samorządowych, społecznych i kulturalnych do wypełnienia funkcji, umożliwienie poznania historii i kultury, umożliwienie poznania i odkrywania historii i kultury, umożliwienie poznania i odkrywania historii i kultury, umożliwienie poznania i odkrywania historii i kultury.

Program realizowany jest w ramach projektu nr: 2009/01025/05632/WE/2009. SZKOŁY W PRZYROWIE

ORGANIZATOR

Instytut Młodości, Rada Miasta (Główny Redaktor), Powiatowy Ośrodek Kultury (Redaktor), Ośrodek Kultury, Szkoła Podstawowa nr 1 w Przyrowie, Instytut Młodości, Powiatowy Ośrodek Kultury, Szkoła Podstawowa nr 1 w Przyrowie.

PATRONAT HONOROWY

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Prof. dr hab. LECH KACZYŃSKI

PATRONAT MEBALNY

WZROZCZOSPOLITA

Certyfikat posadzenia Dębu Pamięci

W listopadzie 2007r. podczas uroczystości w Warszawie ku czci ofiar zbrodni katyńskiej "Katyń - Pamiętamy" Bronisław Kluza znalazł się na liście ponad 14 tys. oficerów zamordowanych w Katyniu, Charkowie, Twerze i Miednoje mianowanych pośmiertnie na wyższy stopień awansu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Jego nazwisko ze stopniem porucznika odczytano 10 listopada pod nr 5632. Upamiętniony został także imienną tabliczką na ścianie kaplicy katyńskiej w Katedrze Polowej Wojska Polskiego.

Fotografia z uroczystości posadzenia Dębu Pamięci 1 września 2009r Archiwum Zespołu Szkół w Przyrowie

Na początku 2009r. Zespół Szkół w Przyrowie przystąpił do programu edukacyjnego „*Katyń... ocalić od zapomnienia*” - ogólnopolskiej akcji posadzenia 21 473 Dębów Pamięci na 70 – lecie Zbrodni Katyńskiej. Lokalnym koordynatorem akcji został autor tej publikacji. Szkoła otrzymała certyfikat Nr 01025/05632/WE/2009 zaświadczący posadzenie Dębu Pamięci dla uhonorowania porucznika Bronisława Kluzy. Certyfikat podpisał o. Józef Joniec, prezes Stowarzyszenia Parafiada 13 kwietnia 2009r.

Dąb Pamięci posadzony został 1 września 2009r. w 70 – rocznicę wybuchu II wojny światowej na skwerze przed szkołą. Uroczystość rozpoczęła się Mszą św. w kościele parafialnym. Następnie w hali sportowej przy Zespole Szkół w Przyrowie po powitaniu przez Dyrektora szkoły miała miejsce akademia wraz z prezentacją multimedialną poświęconą rocznicy wybuchu wojny i postaci Bronisława Kluzy. Honorowym gościem uroczystości była Pani Zofia Rutkowska, której towarzyszył syn. Na uroczystość przybyła wraz z pocztą sztandarową delegacja „Rodziny Katyńskiej” z Częstochowy. Uroczystość zaszczyciły władze Gminy Przyrów z Wójtem i Radnymi, Wiceprezes Zarządu Okręgu Śląskiego ZNP, delegacja OSP w Przyrowie, mieszkańcy miejscowości oraz uczniowie i nauczyciele rozpoczynający nowy rok szkolny.

Historia Ojczyzny jest sumą historii małych ojczyzn. Bronisław Kluza wpisał się na trwałe w historię naszej małej ojczyzny.

Bibliografia:

1. Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie, *Akta personalne oficerów Wojska Polskiego 1918-1939, nr 13579*.
2. Centralne Archiwum Wojskowe, *Tajny Dziennik Personalny Nr 3/1933*.
3. Certyfikat posadzenia Dębu Pamięci Nr 01025/05632/WE/2009, Warszawa - 13 kwietnia 2009 – Przyrów.
4. Kluza Bronisław, *Pochodzenie i budowa geologiczna obszarów piaszczystych obok cmentarza żydowskiego w Przyrowie*, Referat wygłoszony na konferencji rejonowej w dniu 4 maja 1935r., Archiwum Zespołu Szkół w Przyrowie.
5. *Kronika Szkoły w Przyrowie*, Tom I.
6. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. Jacek M. Majchrowski, Warszawa 1994.
7. *List Bronisława Kluzy do żony Albiny z 25 listopada 1939r. z obozu w Kozielsku*, z archiwum rodzinnego Zofii Rutkowskiej.
8. Mastalski Lech, *Oficerowie częstochowskiej 7 Dywizji Piechoty zamordowani na Wschodzie w 1940r.*, Kraków-Częstochowa 2005.
9. Moszyński Adam, *Lista katyńska. Jeńcy obozów: Kozielsk – Starobielsk – Ostaszów zaginieli w Rosji sowieckiej*, Warszawa 1989.
10. Relacja córki - Zofii Rutkowskiej.
11. Relacja Zygmunta Zbrojkiewicza – ucznia Bronisława Kluzy.
12. Uroczystości katyńskie w Przyrowie, „Niedziela” 21(104)/1995.
13. Zaszumią dęby pamięci, „Nasz Przemyśl” 10(49)/2008.
14. www.katynbooks.narod.ru/amtliches.
15. www.katynfamilies.com/Kluza.
16. www.przyrow.pl.

W skład cyklu „ECHA HISTORII”
wchodzi opracowania:

Echa Historii - Janów •
Echa Historii - Koziągłowy •
Echa Historii - Lelów •
Echa Historii - Mstów •
Echa Historii - Niegowa •
Echa Historii - Olsztyn •
Echa Historii - Poraj •
Echa Historii - Przyrów •
Echa Historii - Żarki •

Wydawca: Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury,
Złoty Potok ul. Kościuszki 7 www.jura-ppj.pl

Autor opracowania: Stanuchiewicz Wiesław

Zespół Redakcyjny:
Lelowskie Towarzystwo Historyczno-Kulturalne:
Nowak Marian
Bryła Zbigniew
Skrzypczyk Mirosław
oraz
Palarz Halina

Opracowanie graficzne: Piotr Napora www.endizajn.com

Skład, przygotowanie do druku i druk:
Drukarnia Złoty Potok, ul. Kościuszki 90, tel. 502 773 760

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie
 Publikacja opracowana przez Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury
 Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4-LEADER
 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
 Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi